

Śląski strój ludowy okolic Rybnika

Wersja poprawiona
i uzupełniona prezentacji
Gabriela Bonk, 2014

**Fragment
wystawy
w Raciborskim
Muzeum**

**Okolice ziemi rybnickiej i raciborskiej
posiadały swój własny, piękny strój**

**Strój ludowy
w regionie Rybnika
najwięcej cech
wspólnych miał ze
strojem bytomsko-
rozbarskim
i raciborskim**

Ślązaczka w purpurze na głowie

Dziewczyna w stroju druhny – okolice Raciborza

Strój codzienny składał się z szerokiej kiecki przyszytej do lajbika (stanika o półokrągłym dekolcie) oraz jakli i zopaski

Zespół z Orzesza w programie złożonym z pieśni żniwnych

**Jakła to wierzchnie
okrycie w formie luźnej,
rozszerzonej ku dołowi
bluzki z długimi rękawami
i stójką**

**Zopaska – jednobarwna
lub w kwiaty - z ałłasu,
jedwabiu, adamaszku lub
brokatu**

**Fragment wystawy
w Rybnickim Muzeum**

Strój codzienny w okresie międzywojennym
Ludowy obrzęd umywania rąk i nóg
w Wielki Piątek

**Męzatki wiązały
na głowie
ciemną chustkę
zawiazaną
z tyłu głowy**

**Taki sposób
wiązania chustki
do tyłu, by po
bokach
wystawały
końce nazywano
żurok**

**Józef Dańda:
Babcia śląska**

Źródło ilustracji: I. Wystawa Fotografiki Śląskiej pod hasłem „Piękno ziemi śląskiej”.
Katowice: Śląskie Towarzystwo Miłośników Fotografii, 1938

Albo białą
chustę
związaną pod
brodą

Wiktor Pawlak: *Cienie*

Racibórz

od prawej:

- starowiejski strój wkładany z okazji chrztu,
- drużna weselna w wianku
- uroczysty czepek starszej kobiety

Strój odświętny: obszerna kiecka obszyta u dołu szeroką wstążką z przyszytym lajbikiem, pod nią kilka spódnic krochmalonych. Na wierzchu odświętny fortuch jedwabny ozdobiony kwiatami

Dąbrówka Wielka 1954 rok

**Spódnica czasem także
chroniła od deszczu...**

**Krochmalone
spodnice
wkładane pod
spód (na
przełomie
XIX i XX wieku
były to grube
watówki –
spodnice
pikowane jak
kołdry)**

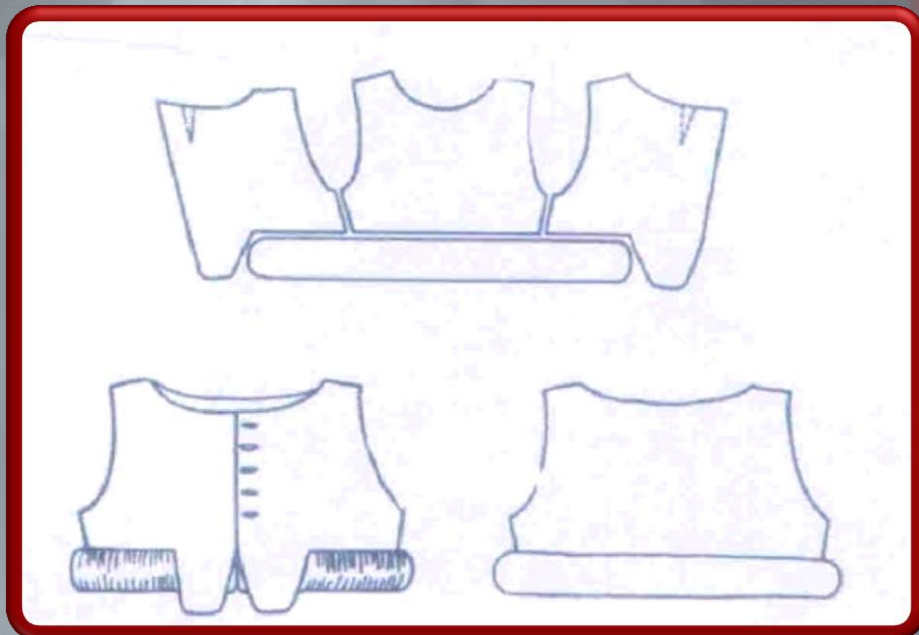
**nadawały one
sylwetce
stożkowaty
wygląd
o znacznym
promieniu
u dołu**

**Ślązaczka w stroju
codziennym
Piekary Śląskie**

Kiełbaśnica

By całość
dobrze
prezentowała
się na kobiecej
sylwetce na
wysokości
pasa
mocowano
kiełbasę

Krój „lajbika
z kiełbasą” -
Raciborskie

**Dziewczęta i męzatka
w merynakach
Ruda Śląska 1932 rok**

**Na biały kabotek
z krótkimi
rękawami
ozdobionymi
koronką
i kokardami
zamiast
pszczyńskiego
oplecka albo
rozbarskiego
wierzchnia
noszono
jedwabną chustkę**

Ta jedwabna lub
z cienkiej wełenki
chustka drukowana
w kwiaty lub biała
z długimi frędzlami,
skrzyżowana na
piersiach,
a zawiązana z tyłu to
tzw. **MERYNKA**, lub
szatka

Żeński strój raciborski

**Piękne stroje ziemi rybnickiej
- dziewczęta w chustkach merynkach**
Towarzystwo Młodych Polek z Pszowa w okresie międzywojennym

Na głowie i żuroku
luźno nałożona czarna
chustka tzw. tybetka,
zawiązana z przodu
albo czworobocznie
złożone w trójkąt
szaltuchy w drobną
kratkę

Żeński strój raciborski

Kiecki były szyte
z wełny lub tafty,
najczęściej
granatowe,
zielone lub
brązowe
U dołu miały
naszywane
karbowane
falbany

Ślązaczka
w tradycyjnym stroju
świętecznym z okolic
Raciborza - Bieńkowice

Jakle w tym
samym
kolorze co
kiecki –
z naszytymi
kolorowymi
aplikacjami
Na nogi
ubierano
białe
pończochy
i czarne
trzewiki

Kobiety z Brzezia w strojach
raciborskich

Źródło ilustracji: Irena Białas, Krystyna Kaczko, Maria Lipa-Kuczyńska. *Z życia ludu śląskiego XIX – XX w.* Bytom: Muzeum Górnośląskie, 1992.

**Wełniana
chusta turecka
– szpigielski
noszona
w uroczyste dni**

**Odświętne stroje
zimowe
Okolice Bytomia
i Raciborza
Początek XX wieku**

**Dziewczęta chodziły bez
nakrycia głowy, z luźno
spuszczonymi warkoczami,
w które wplatano duże
kolorowe wstążki**

**Zabawa w Zespole Szkół Urszulańskich w Rybniku
około roku 1925 - 1939**

Mężatki układały warkocze wokół głowy w dudlik i nosiły czepiec (z tiulu lub płótna, haftowany biało) zaopatrzony z przodu w duże kolorowe wstążki zawiązane pod brodą

Tradycyjne stroje rybnickich mężatek

Wstążki malowane - Górny Śląsk, lata 20-te XX wieku

**Paweł Steller:
Stara Ślązaczka
drzeworyt**

**Gliwiczanka w stroju
odświętnym - Wójtowa Wieś**

Strój matek w Brzezinach

**Galandę nosiły
tylko niezamężne
dziewczyny
w czasie procesji
kościelnych
i gdy pełniły
funkcję druhen
weselnych**

**Raciborskie druheny
w uroczystych strojach
Racibórz 1917 rok**

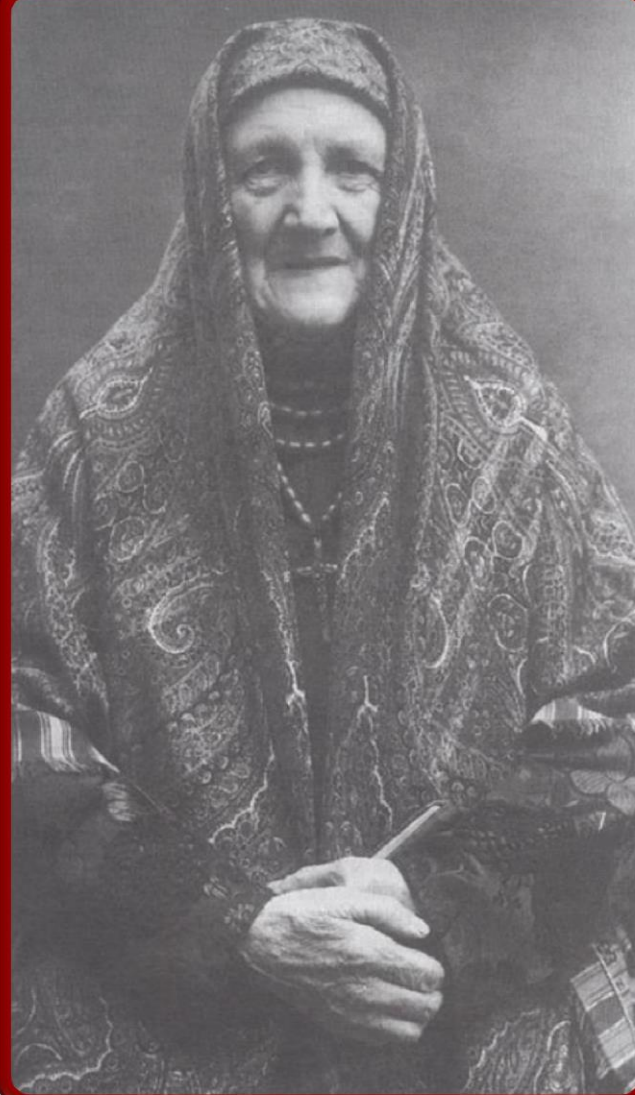
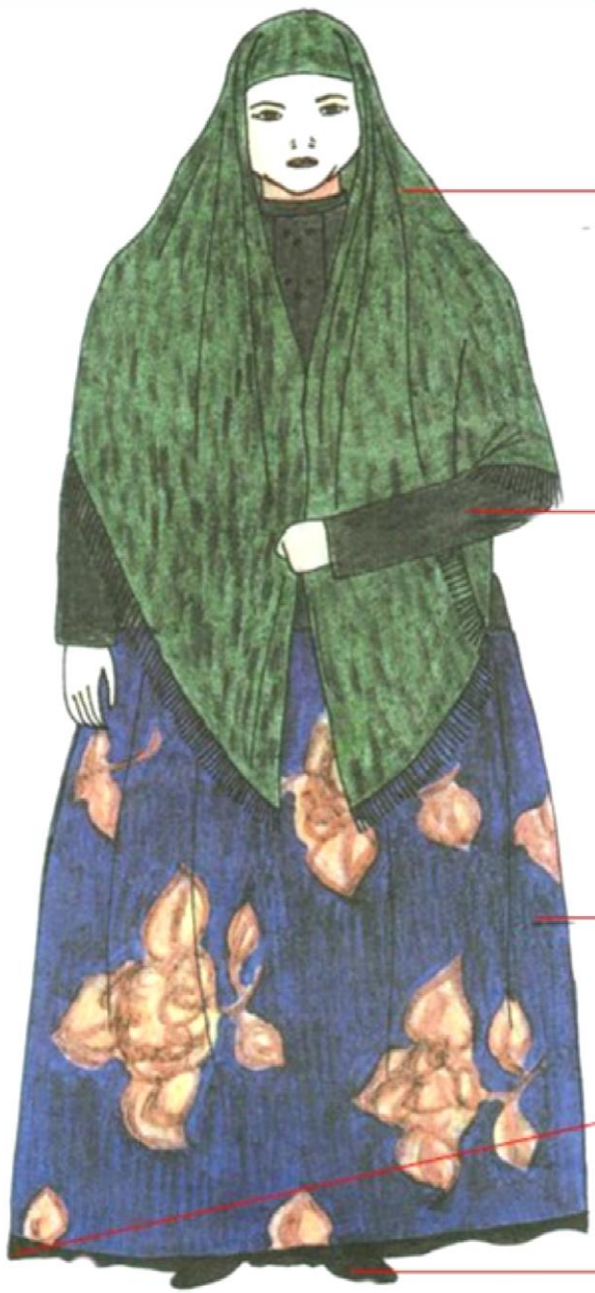
Galanda to wianek wykonany ze sztucznych kwiatów, pereł, srebrnych i złotych listków oraz wstążki – szlajfki przymocowanej z tyłu głowy

Raciborskie druhny z panem młodym w uroczystych strojach. Początek XX wieku

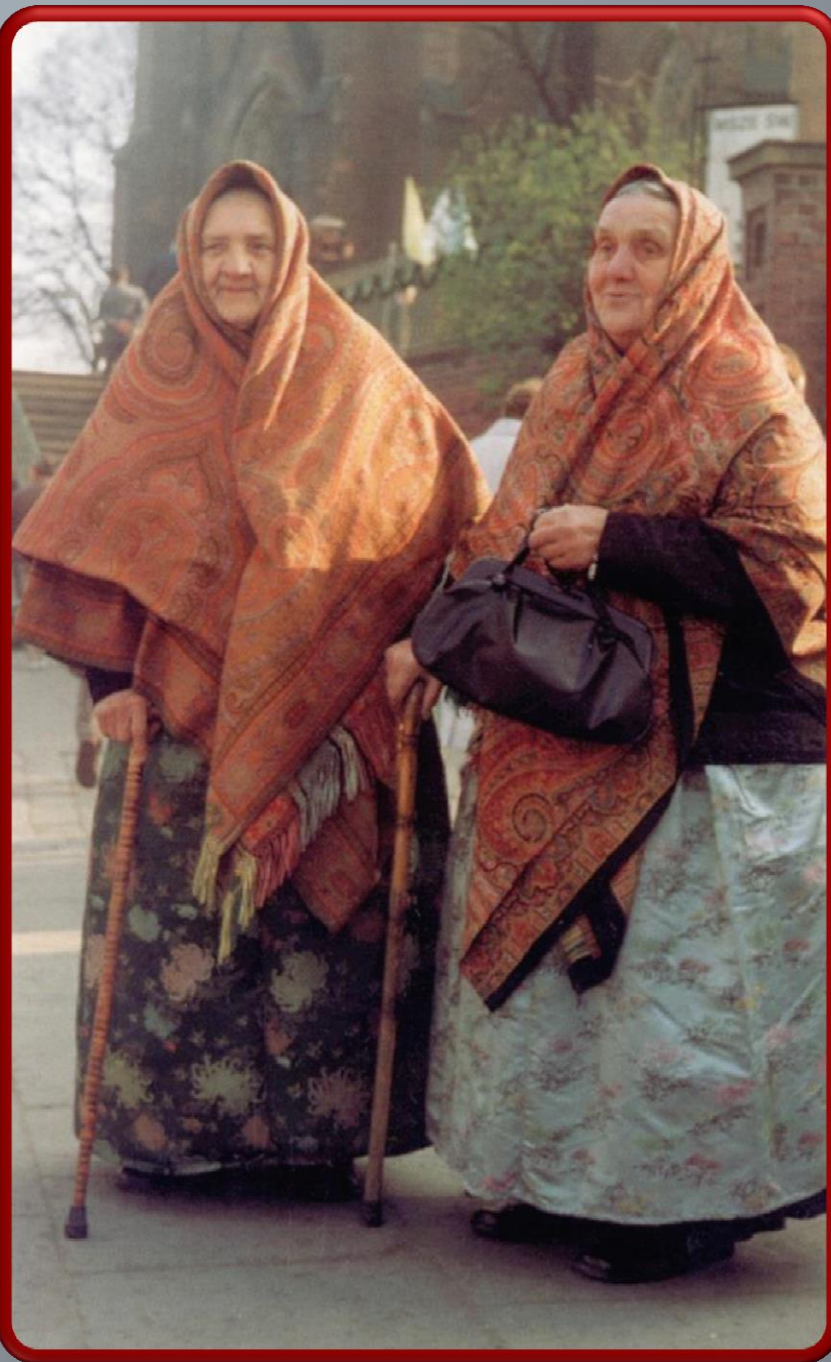
Zabawa weselna w Chełmie

Żeński strój zimowy

Źródło ilustracji: *ŚLĄSKIE stroje ludowe naszego regionu*. Centrum Regionalne przy SP nr 7. w Osinach ; opisy Zofia Przeliorz ; **rysunki Ewa Getler, Irena Przeliorz**. Żory : Drukarnia Oldprint, 2001 oraz Fot. Jerzy Bierwiazzonek. Źródło ilustracji: „Śląsk” 1998 nr 7, s. 25

**Dąbrówka Wielka
koło Piekar Śląskich
Zimowe stroje
odświętne
Chustki „tureckie”**

Gwarowe nazwy części stroju

Śląski strój męski pana młodego

Śląski ubiór męski zachował
się w opisie z 1806 roku:

Bielizna ze zgrzeblęgo
płótna, galoty często
z wyprawionej skóry
jeleniej, wpuszczone
w wysokie cholewy
butów

Męski strój ludowy

Kamizela i długi surduł
z granatowego sukna
zapinane na wiele
błyszczących guzików
metalowych

Na głowie
– latem czarny wysoki
kapelusz – kłobuk
z szeroką strzechą
- zimą tchórzówka albo
baranica

Męski strój rozbarski

**Koszula podwiązana
pod szyją jedwabną
chustą**

**Pod koniec XIX
wieku męski strój
ludowy zaniknął**

**Bojszowy
para w strojach
pszczyńskich**

**Pod wpływem
mody miejskiej
przekształcił się
ancug**

**Para narzeczeńska
z Zebrzydowic około
1930 roku**

**Ancug składał
się z marynarki,
spodni i westy -
kamizelki**

**Rodzina i para
małżeńska
z Zebrzydowic około
1940 roku**

**W święta mężczyźni
ubierali czarny
ancug, koszulę ze
sztywnym
kraglikiem
i krawatem lub
jedwobką
Na głowie nosili
meloniki**

**Strój ślubny z początku XX
wieku w Rybniku**

Kobięcy strój weselny zawsze odznaczał się powagą. Głównym kolorem tego stroju do końca I wojny światowej była czerń. W rejonie Rybnika występował także chłopski strój ślubny w białej tonacji, zdarzało się to jednak niezwykle rzadko. Oprócz aspektu symbolicznego był on wynikiem przejmowania mody miejskiej przez środowiska wiejskie

Orzepowice
1917

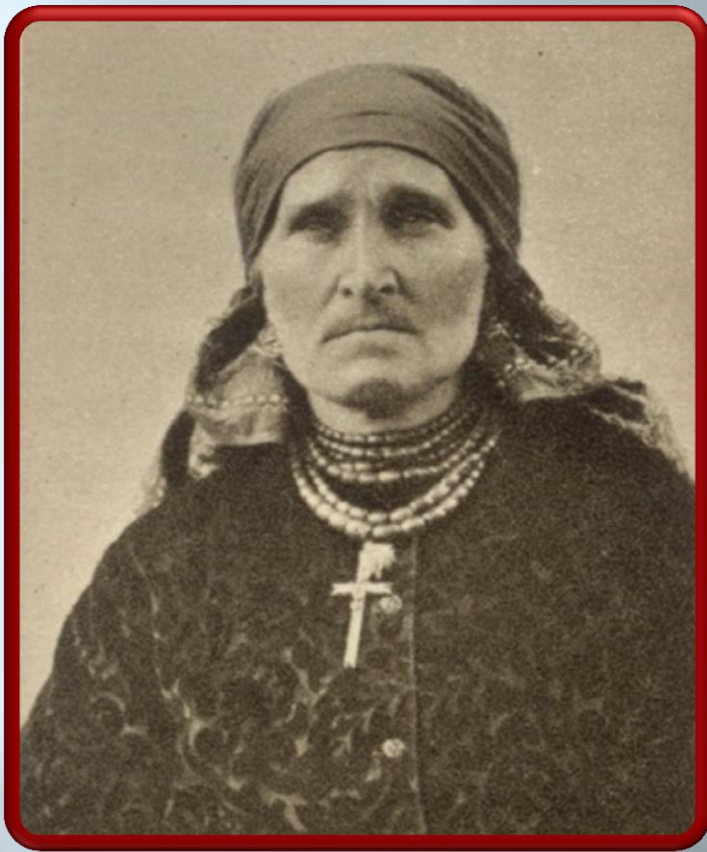

Niedobczyce 1920

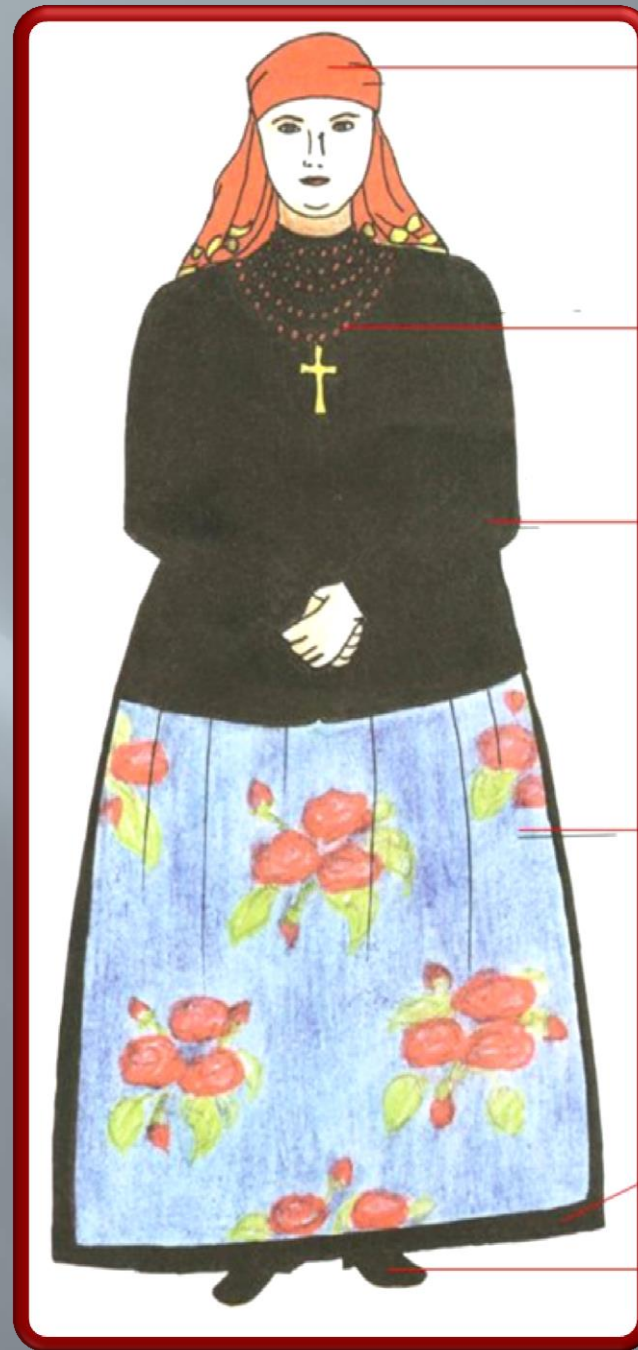
**Na kolejnych
slajdach –
dla
porównania
śląskie stroje
z innych
okolic**

Chodzenie z maikiem na Górnym Śląsku

Z Dąbrówki Wielkiej

Żeński strój rozbarski - bytomski

Źródło ilustracji: *ŚLĄSKIE stroje ludowe naszego regionu*. Centrum Regionalne przy SP nr 7. w Osinach ; opisy Zofia Przeliorz ; **rysunki Ewa Getler, Irena Przeliorz**. Żory : Drukarnia Oldprint, 2001 oraz Gustaw Morcinek: *Śląsk*. Poznań: Wegner, **1933**, s. 128

Popularny wizerunek
żeńskiego śląskiego
stroju, to czerwony
wierzcheń, szeroka
zopaska, a na głowie
kolorowa galanda
z opadającymi na czoło
koralikami - to elementu
stroju rozbarsko -
bytomskiego

Żeński strój rozbarski - bytomski

Źródło ilustracji: *ŚLĄSKIE stroje ludowe naszego regionu*. Centrum Regionalne przy SP nr 7. w Osinach ; opisy Zofia Przeliorz ; rysunki Ewa Getler, Irena Przeliorz. Żory : Drukarnia Oldprint, 2001.

Ozdobą stroju
był duży krzyż
wieszany na
sznurach
czerwonych
korali

Wilhelm Ludwik:
Stara Ślązaczka

Źródło ilustracji: I. Wystawa Fotografiki Śląskiej pod hasłem „Piękno ziemi śląskiej”.
Katowice: Śląskie Towarzystwo Miłośników Fotografii, 1938

Fot. Marek Szołtysek. Źródło ilustracji: Marek Szołtysek: *Zdobi i lyczy. „Gość Niedzielny”* z 22 kwietnia 2007, s. XI oraz Fot. Marek Dworaczek. Źródło ilustracji: *Z tej Ziemi : Śląski kalendarz katolicki* na rok 1996. Katowice: Księgarnia Świętego Jacka, 1995. ISBN 83-7030-166-5

Bogucice

**Odświętne stroje
rozbarskie
Dąbrówka Wielka**

Fot. Jerzy Bierwiazzonek. Źródło ilustracji: Górny Śląsk : Skarby kultury. Katowice: Videograf II, 2000. ISBN 83-7183-173-0, s. 29 oraz Mirosław Rzepka: Chusty, kiecki... „Gość Niedzielny” z 10 czerwca 2007, s. XVI

**Dąbrówka Wielka
Kobiety w strojach
bytomskich**

**Chusty do
stroju
rozbarskiego
Okolice
Bytomia,
początek XX
wieku**

Źródło ilustracji: Irena Białas, Krystyna Kaczko, Maria Lipa-Kuczyńska. Z życia ludu śląskiego XIX – XX w. Bytom: Muzeum Górnośląskie, 1992.

Strój pszczyński

**Bojszowy
kobiety
w letnich
strojach
odświętnych**

Fot. Marek Dworaczek. Źródło ilustracji: Z tej Ziemi : Śląski kalendarz katolicki na rok 1996. Katowice: Księgarnia Świętego Jacka, 1995. ISBN 83-7030-166-5 oraz **Malował Jerzy Karolak**. Źródło ilustracji: Stanisław Bronicz: Strój pszczyński. Wrocław: Poskie Towarzystwo Ludoznawcze, **1954**, tablica II

**Odświętne stroje
pszczyńskie Jankowice**

**Strój pszczyńskich
gospodarzy**

Żeński strój cieszyński

Stroje ludowe Mysłowic

Fot. Danuta Sowa. Źródło, ilustracji: Zapomniane zopaski. „Gość Niedzielny” z 27 kwietnia 2003, s. 26 oraz **ŚLĄSKIE stroje ludowe naszego regionu**. Centrum Regionalne przy SP nr 7. w Osinach ; opisy Zofia Przeliorz ; **rysunki Ewa Getler, Irena Przeliorz**. Żory : Drukarnia Oldprint, 2001

Fot. Stanisław Bronicz. Źródło ilustracji: Stanisław Bronicz: *Strój pszczyński*. Wrocław: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, **1954**, s. 41 oraz Stanisław Berezowski: *Turystyczno-krajoznawczy przewodnik po województwie śląskim*. Katowice: Nasza Księgarnia, **1937**, s. 48

**Kobieta w chustce
wiązanej „na żurok”
Kobiór obok Pszczyny**

**Stroje ludowe
z okolic Tychów**

Bibliografia:

- ❖ Białas Irena: *Stroje ludowe na Górnym Śląsku*. W: *Z tej ziemi. Śląski kalendarz katolicki na rok 1996*. Katowice, Księgarnia Świętego Jacka, 1995. ISBN 83-7030-166-5, s. 117- 122
- ❖ **Grabiec Aleksandra: Strój ludowy w rybnickim.** „Rybnicki Kurier Muzealny,” z 14 maja 2010
- ❖ **Hűbner Franciszek: Walka o polskość ziemi rybnickiej.** Rękopis w Muzeum w Rybniku
- ❖ **Matuszczyk- Kotulska Aleksandra: Mił czerwonego wierzchnia.** „Nowiny”
- ❖ **W cieniu raciborskiej strzechy.** „Nowiny” 1962 nr 38, s. 4

Bardzo dziękuję za okazaną pomoc Muzeum w Rybniku a szczególnie Pani Aleksandrze Grabiec

